

Kommunal- og regionaldepartementet
Bolig- og bygningsavdelingen
Postboks 8112
0032 Oslo

Deres ref; 05/1435-23 KEK

Oslo, 15.09.06

Høring – endringer i teknisk forskrift til plan- og bygningsloven (TEK) og forskrift om saksbehandling og kontroll (SAK).

Det vises til ovennevnte underlag, datert 13. juni 2006, og Heisleverandørenes Landsforening (HLF) vil med dette gi vår uttalelse til forslaget om endringer.

HLF har valgt å kun gi uttalelse knyttet til kapittel X i TEK, da dette har sterk knytning til heis i bygninger og dermed relevant i forhold til universell utforming og tilgjengelighet i bygninger.

Vi registrerer at innføringen av begrepet universell utforming er et resultat av Regjeringens handlingsplan for økt tilgjengelighet for personer med nedsatt funksjonsevne. Videre at begrepet er en strategi for å skape oppmerksomhet på kravene om å legge til rette for at alle samfunnsborgere får like muligheter til personlig utvikling og livsutfoldelse. HLF finner dette svært positivt og vi ser at denne overordnede målsettingen også er i samsvar med de krav og retningslinjer som det arbeides med i EU.

I forslaget er det derimot presisert at innføringen av begrepet universell utforming ikke skal medføre noen realitetsendringer i de krav som finnes i dagens forskrifter, noe vi finner uforståelig. Vi ser klare behov for presiseringer slik at det sikres funksjoner i bygninger som er i tråd med begrepet og at de blir i samsvar med internasjonale retningslinjer. Praktisk bruk av dagens regelverk viser at det er tolkninger av mulige løsninger som ikke er framtidsrettet og kan heller ikke sies å være i samsvar med målsettingene. HLF vil derfor i det nedenstående belyse dette og angi behov for nødvendige presiseringer i forskrift.

I saksdokumentet er det angitt følgende definisjon av begrepet universell utforming:

Universell utforming innebærer at produkter, byggverk og uteområder som er i alminnelig bruk, skal utformes på en slik måte at alle mennesker skal kunne bruke dem på en likestilt måte, så langt det er mulig uten spesielle tilpasninger eller hjelpemidler.

Med denne definisjonen og det overordnede krav i pbl § 2 om at arealbruk og bebyggelse skal være til størst mulig gavn for det enkelte menneske og samfunnet, er det grunn til å revurdere funksjonskravene i TEK.

I EU har det pågått, og pågår, en prosess omkring det å skape regelverk og retningslinjer for å sikre en utforming av nye bygninger som har omforrente krav til utforming. Behovet for tilgjengelighet til og i bygninger for alle mennesker på en likeverdig måte har blitt tydeliggjort gjennom en rekke analyser og dette har medført at EU – kommisjonen har igangsatt arbeid for å sikre at det utformes regler som sikrer at bygninger planlegges og utformes på en slik måte at svært store investeringene som gjennomføres tar vare på brukbarhet for alle. I analysene framkommer det at hele 13 % av EU's befolkning har redusert bevegelighet, og at hele 30 % av befolkningen har redusert bevegelighet ved et gitt tidspunkt i livet. Den reduserte bevegeligheten som oppstår på grunn av økende andel av eldre mennesker vil klart gi økende behov for tilrettelagt tilgjengelighet og utforming av bygninger. Allerede i dag er andelen av personer over 75 år på 8%, og denne andelen forventes å øke til 15 % innen 2040. En ekspertgruppe under EU – kommisjonen har med bakgrunn i analysene kommet fram til en rekke grunnleggende synspunkter;

- * Alle bygninger bør ha både horisontal og vertikal tilgjengelighet til alle etasjer, brukbar for alle.
- * Ingen offentlig bygning bør bygges uten heis dersom den har mer enn en etasje.
- * Alle nivåforskjeller bør kompenseres med ramper eller løfteinnretninger.
- * Alle heiser bør utformes slik at de kan benyttes av alle.
- * Alle offentlige bygninger bør utformes slik at de sikrer evakuering av alle, og da med prioritering til de med handikap.

Presidenten i EU- kommisjonen, Mr. Barroso, har fulgt opp med å presisere dette med å skape et inkluderende samfunn, både med hensyn til der vi bor og arbeider.

Det skulle også være klart at forbedring av funksjonskrav til utforming av bygninger også er samfunnsøkonomisk riktig. Redusert tilgjengelighet til og i arbeidsbygninger kan medføre redusert valgfrihet og mulighet for bruk av bygningen, både for personer med permanent og midlertidig reduksjon i bevegelighet. For bygninger med boliger er det også klart at det er samfunnsøkonomisk riktig å sikre at de utformes slik at de har brukbarhet for alle. Med en økende andel av eldre mennesker må utformingen av slike bygninger med mer enn en etasje og flere boliger være sikret vertikaltransport for bevegelseshemmede. Uten dette vil man heller ikke sikre den valgfriheten som eldre mennesker bør ha til hvor man vil bo, altså livsløpsboliger.

Arbeids- og publikumsbygninger er i dag likestilt med hensyn til krav om brukbarhet og vertikaltransport. Det bør dog presiseres at bygg med offentlige tjenester faller inn under samme kategori. Dette finner vi ikke noe motstridene i, da disse bygningene nødvendigvis vil ha både brukere i form av arbeidsplasser og at alle i samfunnet skal ha tilgjengelighet til alle relevante deler av bygningen. Dagens krav til oppfyllelse av krav om tilgjengeligheten angitt i TEK, finner vi derimot ikke å være i samsvar med definisjonen av universell utforming og med hensyn til at løsningene for tilgjengeligheten ikke skal være diskriminerende.

At forskriften har angitt tekniske minimumskrav som også er i direkte strid med EU's klare anbefalinger gir behov for en revurdering, både i form og innhold.

Minimumskravene angitt i forskrift blir i praksis ofte lagt til grunn i planlegging og gjennomføring, og det vil heller ikke være mulig å utlede strengere krav i form av veiledninger til forskrift. Det finnes direkte feil å ikke ha et generelt krav til universell utforming av arbeids- og publikumsbygninger, og TEK må derfor ikke angi løsninger som ikke er i samsvar med dette.

HLF vil, med bakgrunn i overstående, gi følgende kommentarer til relevante §§ i forslaget:

Ad.: § 10-1 *Generelle krav til brukbarhet*

Bestemmelsene om brukbarhet skal sikre at et hvert byggverk kan nyttes til sitt forutsatte formål og at utformingen gir gode bruksmulighet for alle. Der forskriften krever det skal byggverk ha universell utforming slik at alle mennesker skal kunne bruke dem på en likestilt måte så langt det er mulig, uten spesielle tilpasninger eller hjelpemidler.

Kommentar:

Kravene skulle her gi grunnlag for en veiledende tekst i samsvar med definisjonen av universell utforming. Spesielt siste ledd krever utredninger i veiledningen.

Ad.: § 10-2. Generelle krav til utearealer - Første og tredje ledd

Ved utforming av utearealer og atkomst til byggverk, skal det medvirkes til at det rundt eller nær byggverket finnes tilstrekkelig areal for rekreasjon og lek. Utformingen skal også medvirke til at det finnes egnet atkomstmulighet til byggverk. Tiltak etter plan- og bygningsloven skal slik det er krevet i dette kapitlet, ha universell utforming. Dette gjelder også der tilgjengelighetskravene ikke var ivaretatt da tiltaket ble igangsatt.

Kommentar:

De generelle kravene til utearealer, angitt i denne § synes å være strengere enn de krav som stilles til utformingen av selve bygningen. I siste setning er det til og med stillet eksplisitte krav til at tilgjengeligheten skal være sikret selv om det ikke var dekket ved igangsetting av tiltaket. Tilsvarende krav bør være mulig å stille for tilgjengelighet i selve bygningen, noe som vil sikre en utforming for framtidig tilpassing ved endring av byggets funksjon.

Ad.: § 10-21 Atkomst til byggverk

Atkomst fra kjørbare vei til og med hovedinngang, skal ha universell utforming for:

- boligbygning med felles inngang til flere enn 4 boliger*
- arbeidsbygning*
- byggverk der publikum har adgang.*

Der det er nødvendig av hensyn til byggverkets forutsatte bruk, skal kommunen kreve at atkomsten tilrettelegges for orienterings- og bevegelseshemmede.

For boligbygning der det ikke er krevet etter første eller annet ledd at atkomsten skal ha universell utforming, skal det likevel vises på plan hvordan slik utforming kan utføres etter at bygningen er tatt i bruk.

Kommentar:

Det vises til kommentar til foregående §.

Vi ser også i denne § at det er stillet krav til at selv når det ikke er eksplisitt krav til universell utforming, skal det vises til hvordan dette kan oppnåes i ettertid. Dette finner vi svært positivt og det bør taes inn som et ledd i forbindelse med utformingen av selve bygningen, hvor det er relevant.

I og med at det i senere §§ henvises til § 10-21, bør det være samsvar i krav til universell utforming ved de angitte formål med bygningene (bygningstyper) og den kategorisering som er angitt i andre §§. Hvis ikke vil det være krav til universell utforming til utearealer, men ikke til selve bygningen, noe som ikke gir en totalløsning med universell utforming.

Byggverk med offentlige tjenester bør angies som egen kategori eller taes inn i en av de som er angitt.

Ad.: § 10-31. Planløsning og størrelse

2. Utforming av enkelte byggverk

Arbeidsbygning skal ha planløsning, størrelse og fordeling av rom tilpasset arbeidsplassenes behov. Arbeidsbygning skal ha universell utforming med mindre bygningen bare har arbeidsplasser som er helt uegnet for orienterings- og bevegelseshemmede.

Byggverk for publikum skal ha universell utforming. I byggverk med mange rom med samme funksjon, skal det sikres at et tilstrekkelig antall har universell utforming.

I byggverk med publikums-/tilskuerplasser skal det sikres at orienterings- og bevegelseshemmede kan ta del i de tilbud som gis.

3. Atkomst i byggverk

I byggverk etter § 10-21, skal atkomst videre fra hovedinngang helt frem til og med inngangsdøren ha universell utforming til følgende deler av byggverket:

- bolig på inngangsplanet

- bolig i bygning der det er krav om heis

- arbeidsplass, herunder pauserom og sanitærrom mv., egnet for orienterings- og bevegelseshemmede

- del av byggverk der publikum har adgang.

Dersom bygningen har flere atkomster og disse er forbundet med innvendig kommunikasjonsvei, skal denne ha universell utforming.

Kommentar:

Det bør klarlegges at bygninger med offentlige tjenester skal ha universell utforming, og dette forelåes tatt inn i følgende setning:

Byggverk for publikum eller med offentlige tjenester skal ha universell utforming.

På denne måten vil man sikre at alle på en likeverdig måte skal kunne oppsøke offentlige tjenester.

Under pkt. 3 bør også bygninger med offentlige tjenestes taes inn med samme forklaring som ovenfor.

Vi finner det lite tilfredsstillende for framtidig brukbarhet at det ikke stilles sterkere krav til tilgjengelighet for boliger. Med henvisningen til § 10-21 er det angitt at det skal være universell utforming fram til bolig når det er mer enn 4 boliger med felles inngang. I neste punkt er det så henvist til at det stilles samme krav når det er krav til

heis i en bygning (§ 10-41). Her er derimot kravet til heis satt til mer enn 12 boliger og flere enn 4 etg., og da slik at begge betingelser må være oppfylt før det er krav om heis.

Det er altså et stort skille mellom krav til universell utforming av uteareal og tilgang til disse bygningene og krav til innvendig utforming. Med de store investeringer som gjøres i byggverk for boliger og for å sikre en framtidig bruk for alle, bør kravene harmoniseres for å oppfylle de hovedmål som er satt opp.

I første punkt; "- bolig på inngangsplanet" bør det brukes samme uttrykk som i andre §§; hovedinngangsplanet, da det sikrer at det ikke er nivåforskjell fram til bolig.

Dersom det ikke finnes grunnlag for å harmonisere kravet til utvendig tilgjengelighet og innvendig utforming av boliger nå, må det være framtidsrettet å kreve at det skal framlegges plan for hvordan tilgjengeligheten til nivåer over hovedinngang kan gjennomføres etter at bygget er realisert. Dette tilsvarende det som er angitt i § 10-21, siste ledd.

Ad.: § 10-41. Krav om heis

Arbeids- og publikumsbygninger med mer enn 3 etasjer, samt boligbygning med felles inngang til flere enn 12 boliger og flere enn 4 etasjer, skal ha heis. Bygningen kan i tillegg ha inntil en underetasje eller ett garasjeplan uten at det kreves heis.

I bygning som har heis, skal minst en heis ha universell utforming. Dette gjelder også atkomst til heis. Dersom ikke alle heisene er det, skal heis som er universelt utformet være tydelig merket.

Kommentar:

Det registreres at denne bestemmelsen angir direkte tekniske løsninger til universell utforming av bygningen, i form av når det kreves heis som løsning for å oppnå universell utforming. Dette kan være formålstjenelig, men det signaliserer også sterkt hva som regnes som universell utforming i praksis.

Ved å beholde krav om heis på arbeids – og publikumsbygg når bygningen har mer enn 3 etasjer, vil dette si at andre spesielle tiltak tilfredsstiller krav i andre §§ om universell utforming. Det tillates også at det kan være et garasjeplan, altså parkering, for bygningen uten at alle skal kunne benytte denne på en likeverdig måte. Det vil altså kunne aksepteres ramper opp til fire etasjer. Dette kan ikke være i samsvar med definisjonen av universell utforming, krav i andre §§ samt de retningslinjer som nå er utarbeidet i EU.

Når det gjelder byggverk med boliger er dette kommentert ovenfor, men det må i forbindelse med det spesifikke kravet om heis i denne § bemerkes at det vil kunne bygges store byggverk uten heis, i og med at både antall etasjer og antall boliger må være oppfylt. Dette kan umulig være i samsvar med tilgjengelighet for funksjonshemmede eller brukbarhet for den eldre befolkningen. Det er som kjent stor sansynlighet for at brukere i slike bygninger vil få redusert bevegelighet i perioder, noe som vil gjøre at de ikke kan ha den frihet til å komme seg ut slik det bør kunne kreves. Et annet forhold er hvordan krav til evakuering av bygningen kan oppfylles uten at det finnes heis i en slik bygning. Det kan altså være flere etasjer enn 4 uten at det er krav til heis. Krav til heis angitt i § 10-41 må derfor betraktes ut i fra et evakueringssynspunkt, både ved brann eller annen årsak til evakuering. Transport av

båre er et annet forhold som må taes inn, slik at det sikres en løsning som gjør at dette er mulig på en forsvarlig måte.

For å tydeliggjøre de overordnede mål og en økt fokusering på brukbarhet utenfor og i bygninger bør det i denne § angies følgende minimumskrav:

Det skal være heis i for å sikre tilgjengelighet og brukbarhet i følgende bygninger:

- Bygninger for boliger med 3 etasjer eller mer.
- Arbeidsbygninger og bygninger med offentlige tjenester med to etasjer eller mer.
- Publikumsbygninger hvor dette er nødvendig for at alle kan delta på de tilbud som gies.

For bygninger med 4 etasjer eller mer skal heisen være utformet slik at det muliggjør transport av båre.

Når det ikke er krav til heis skal det være planlagt hvordan heis kan plasseres i ettertid for å forbedre tilgjengelighet og brukbarhet for bygningen.

HLF ber om at våre synspunkter blir nøye vurdert og at den mulighet som finnes blir presisert ved denne revideringen av TEK, da på en slik måte at den blir mer harmonisert med samfunnsutviklingen, teknologisk utvikling og anbefalinger fra EU.

Skulle det være spørsmål til våre kommentarer og forslag ber vi om at vår saksbehandler, Torkel Drivenes, kontaktes på E-post; torkel.drivenes@no.schindler.com eller telefon : 41 25 25 32.

Med vennlig hilsen
Heisleverandørenes Landsforening
